

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Perusteluissa tuodaan esille sosiaalityöntekijöiden saatavuuden vaje, joka edellyttää muutoksia kelpoisuuden saavuttamiseen ja edellytyksiin työskennellä sosiaalityöntekijän vaativassa tehtävässä. Sosiaalityöntekijöiden pula vaarantaa yhdenvertaisen sosiaalipalvelujen toteutumisen ja asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumisen.

Isossa kuvassa hallituksen esitys ei tule ratkaisemaan pulaa sosiaalityöntekijöistä, vaan osaajapulan ratkaisu vaatii esitettyjä suurempia muutoksia kelpoisuusehtoihin, työolosuhteisiin, palkkaukseen ja koulutusmääriin.

Esitetyt muutokset ammattihenkilölakiin ovat yliopistolähtöisiä eivätkä huomioi ammattikorkeakoulujen tuottamaan sosiaalialan osaamista riittävässä määrin. Geronomi AMK ja kuntoutuksen ohjaan AMK koulutuksissa on myös vahvaa sosiaalialan osaamista, mutta ko. ammatteja ei ole listattu epäpäteviin sijaisuuksiin soveltuvaksi.

Muutos sosiaalihuollon ammattihenkilöiden lakiin koskien kelpoisuutta tulee tehdä osaamisperusteisesti ja koko koulutusketjun huomioiden. Esitetty kelpoisuusehtojen muutos on koulutusjärjestelmän näkökulmasta epätarkoituksenmukainen ja johtaa ylipitkiin ja hankaliin koulutuspolkuihin. Kelpoisuusehtojen muutos esitettyllä tavalla luo tilapäisiin sosiaalityöntekijän tehtäviin kelpoisten henkilöiden ryhmän, jolla ei ole ilman kokonaan uusien tutkintojen suorittamista mahdollista saavuttaa vakainaista sosiaalityöntekijän virkaa. Esimerkiksi sosionomien on käytännössä suoritettava sosiaalityön kandidaatin ja maisterin tutkinto saavuttaakseen täyden kelpoisuuden sosiaalityöntekijän tehtäviin.

Vaikka yliopistot ovat viime vuosina kehittäneet polkuja sosionomeille sosiaalityöntekijän kelpoisuuteen tähtääviin VTM/YTM opintoihin, pitää sosionomin edelleen lain mukaan suorittaa pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Pahimmassa tapauksessa esitetty laki johtaa tilanteeseen, jossa avoimessa yliopistossa sosiaalityön perus- ja aineopinnot suorittaneista sosionomeista syntyy jatkuvissa tilapäisissä työsuhteissa sosiaalityöntekijöinä toimiva ryhmä ilman mahdollisuutta saavuttaa pysyvää sosiaalityöntekijän virkaa. Korkeakoulujärjestelmän toimintalogiikan tai rahoitusjärjestelmän kannalta ei myöskään ole

tarkoituksenmukaista, että jo saman alan alemman korkeakoulututkinnon (sosionomi AMK) suorittanut henkilö joutuu suorittamaan toisen saman alan ja tason tutkinnon, (sosiaalityön VTK/YTK-tutkinto) saadakseen alan kelpoisuuden. Esitetty muutos ei tule vaikuttamaan tähän problematiikkaan millään tavalla.

Epäpätevän työvoiman jatkuva käyttö ei ole ratkaisu sosiaalityöntekijöiden määrälliseen vajeeseen vaan tarpeen olisi tarkastella koulutuspolkuja kokonaisuutena ja kehittää ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen työnjakoa ja yhteistyötä, jotta osaamista voidaan laajentaa ja täydentää työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Erityisesti tulee kehittää sekä tutkinto- että täydennyskoulutukseen uusia malleja ja toteutustapoja, joiden kautta jo hankittua osaamista voidaan nykyistä yhteismitallisemmin ja laajemmin tunnistaa ja tunnustaa osaksi sosiaalityöntekijältä edellytettävää osaamista/kouluttautumista, Työnantajat voivat tukea työntekijän osaamisen täydentämistä esim. osoittamalla työaika lisäkouluttautumiseen.

Lisäksi on varmistettava, että ns. epäpätevän henkilön vuoden mittaisia työsuhteita ei ketjuteta. Laki esitys antaa myös mahdollisuuden siihen, että henkilö voi vaihtaa työnantajaa ja toimia sosiaalityöntekijän tehtävissä vuoden kerrallaan eri työnantajalla.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

voimaan tulon 1.1.2025 on liian nopea, vaikka sen perusteltuna on työvoimanpuute. Kannatamme lakimuutoksen laajempaa valmistelua, jossa huomioidaan sosiaalialan korkeakoulukoulutus ja sen mahdollisuudet kestäviin koulutuksellisiin ratkaisuihin.

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

Lakiehdotuksessa on kirjoitettu seuraavasti ”Oikeus toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä enintään vuoden ajan on myös henkilöllä, joka on suorittanut soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon, johon on sisältynyt tai jonka lisäksi on suoritettu hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelu tai jolla on soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon ja sosiaalityön perus- ja aineopintojen lisäksi riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito.”

Sijaisena voisi toimia myös sosionomi amk, sosiaalipsykologian, sosiologian, yhteiskuntapolitiikan ja sosiaalipolitiikan korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla olisi sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä riittävä kokemus ja ammattitaito.

Perusteluissa ei tuoda esille, että myös geronomi AMK ja kuntoutuksen ohjaaja AMK ovat sosiaalialan ammattilaisia, joilla on korkeakoulututkinto, ja heillä tulisi näin ollen olla myös mahdollisuus työskennellä vuoden mittaisessa sosiaalityöntekijän sijaisuudessa, jos ko. ammattilaisella on suoritettuna sosiaalityön perus- ja ammattiopinnot sekä käytännön harjoittelu. Tämä tarkoittaa myös avoimen ammattikorkeakoulun kautta tehtyjä opintoja ja harjoitteluja.

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

Laki esityksessä rinnastetaan sosionomi AMK ja yliopistossa sosiaalialaa opiskelevien kandidaatin osaaminen, mutta ei huomioida työkokemuksen kautta tullutta osaamista. Sosionomi AMK samoin kuin geronomi AMK ja kuntoutuksen ohjaaja AMK tutkinnon suorittaneiden sosiaalialan ammatillinen osaaminen on parempi kuin vasta aloittaneen yliopisto-opiskelijan etenkin silloin, jos AMK tutkinnon suorittaneella sosiaalialan ammattilaisella on sosiaalialan työkokemusta.

Lakiesityksessä jää myös epäselväksi se, millainen rooli tilapäisesti sosiaalityöntekijöinä toimivilla henkilöillä olisi uuden lain myötä, sillä laki rajoittaisi selkeästi näiden henkilöiden mahdollisuuksia toimia itsenäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä. Seurauksena olisi, että tilapäiset sosiaalityöntekijät olisivat siis uusi, kolmas ryhmä sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien rinnalla sosiaalityön kentällä, joka muuttaisi nykyistä sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien välistä työnjakoa. Ensisijaisesti tulisikin tarkastella alan olemassa olevien ammattiryhmien työnjakoa ja roolituksia ennen kelpoisuuksien laajempaa muuttamista.

Sosiaalityöntekijän tehtävissä määräaikaaisesti toimivalle tulisi tehtävän vaativuus huomioida palkkauksessa. Harjoittelun osalta tulee kehittää osaamisen arviointia ja työssä hankitun osaamisen hyväksilukua harjoitteluun, jotta henkilöt, jotka ovat jo vuosia toimineet sosiaalityöntekijän tehtävissä ns. epäpätevinä voivat hyödyntää työkokemuksensa niin, että se rinnastuu harjoitteluun.

Lakiesityksen vaihtoehtoja koskevassa osiossa on pohdittu sosiaalihuollon ja lastensuojelun tehtävärakenteen ja työnjaon uudistamisesta siten, että sosionomien tehtävänalaa laajennettaisiin jo nykylainsäädännön puitteissa. Tärkeää olisi pohtia nykyisten sosiaalialan ammattiryhmien tehtäviä ja roolitusta uudelleen. Tarkastelussa tulisi miettiä myös sosionomi YAMK-tutkinnon suorittaneiden henkilöiden tehtävien laajentamista ja mahdollistaa ammattikorkeakouluille oikeus kouluttaa nykylainsäädännön mukaisia kelpoisia sosiaalityöntekijöitä.

Sosiaalityön porrasteisuus tulee lisäämään erikoissosiaalityöntekijöiden tarvetta. Tämä tulisi myös huomioida tulevaisuuden täydennyskoulutuksessa.

Ojanen Sonja
Laurea-ammattikorkeakoulu Oy